

6.2.2026

Asia: VN/25570/2023-OM-54

Työryhmän mietintö uudesta välitysmenettelylaista

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä

Oikeusministeriö on pyytänyt Suomen välimiesoikeusyhdistys ry:ltä (jäljempänä SVOY) lausuntoa uutta välitysmenettelylakia koskevasta työryhmän mietinnöstä (Oikeusministeriön julkaisuja – Mietintöjä ja lausuntoja 2025:59). SVOY kiittää tilaisuudesta lausunnon antamiseen. Lausunto on jatkoa SVOY:n 11.7.2024 antamalle lausunnolle välimiesmenettelylain uudistamista koskevasta arviomuistiosta (Oikeusministeriön julkaisuja – Mietintöjä ja lausuntoja 2024:16).

Työryhmän mietintö on kokonaisuutena ansiokas. Työryhmä on onnistunut tavoitteessaan yhdenmukaistaa uusi laki UNCITRAL:n mallilain (jäljempänä "mallilaki") kanssa. Lisäksi työryhmä on huomionnut hyvin välitysmenettelyn alalla tapahtuneen kansainvälisen kehityksen ja digitalisaation myötä aiheutuneet muutostarpeet. Kuten SVOY on edellisessä lausunnossaan todennut, mallilakistatuksen saavuttaminen on erityisen tärkeää Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Tämä tavoite on nyt varsin todennäköisesti saavutettavissa työryhmän mietinnön mukaisen lakiehdotuksen myötä.

Mietinnön vahvuuksina voidaan erityisesti mainita muun muassa välityssopimuksen kirjallisen muotovaatimuksen poistaminen sekä nimenomaiset säännökset välitysoikeuden toimivallasta päättää omasta toimivallastaan, välityssopimukseen sovellettavasta laista, välitysoikeuden oikeudesta määrätä turvaamistoimia, oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta, moniasianosais- ja monisopimusmenettelyistä, mahdollisuudesta antaa välitystuomio sähköisessä muodossa ja välitysmenettelyä koskevien tuomioistuinasioiden keskittämisestä. Erityisesti kansainvälisestä näkökulmasta on tärkeää, että lakiehdotuksessa on luovuttu erottelusta kumoamis- ja mitättömyysperusteisiin ja että järjestelmän ehdotetaan jatkossa perustuvan ainoastaan kumoamisperusteisiin. Nämä uudistukset vastaavat hyvin käytännön tarpeisiin ja modernisoivat suomalaista välitysmenettelyjärjestelmää. Myös oikeudenkäymiskaariviittausten poistaminen laista tukee uuden lain kansainvälisyyttä ja yhdenmukaisuutta mallilain kanssa. Erityisen myönteistä onkin, että lakiehdotus tukee Suomen asemaa houkuttelevana välitysmenettelyn järjestämispaikkana kansainvälisissä riidoissa. Uudistus vahvistaa oikeusvarmuutta ja luo edellytyksiä sujuvammalle menettelylle.

SVOY kiittää sen aikaisemmassa lausunnossaan antamien ehdotusten huomioimisesta lakiehdotuksessa. SVOY ei ota tässä lausunnossa erikseen kantaa jokaiseen lakiehdotuksessa

esitettyyn uudistukseen, vaan toteaa yleisesti yhtyvän työryhmän mietinnössä esitettyihin perusteisiin ja tukevana lakiehdotusta pitkälti siinä muodossa, kuin se on työryhmän mietinnössä esitetty. SVOY haluaa kuitenkin hyödyntää tilaisuuden lausua lakiehdotuksesta ja kiinnittää lainvalmistelun huomion vielä jäljempänä esitettäviin aiheisiin.

2. Termistä "välitysoikeuden jäsen"

SVOY pitää perusteltuna lakiehdotuksessa omaksuttua pyrkimystä käyttää sukupuolineutraalia sanastoa. SVOY kuitenkin esittää, että termin "välitysoikeuden jäsen" sijaan uudessa laissa käytettäisiin jo vakiintunutta termiä "välitystuomari".

Keskuskauppakamarin välityslautakunta (FAI) siirtyi 1.1.2024 voimaan tulleissa Keskuskauppakamarin Välitysmenettelysäännöissä käyttämään termiä "välitystuomari", mikä osoittaa termin vakiintuneisuuden alan harjoittajien keskuudessa. Termi on lisäksi yhtenevä saksankielisissä maissa käytetyn termin "Schiedsrichter" kanssa sekä myös ruotsin kielessä jo vakiintuneen termin "skiljedomare" kanssa.¹

Termi "välitysoikeuden jäsen" viittaa valmiiksi siihen, että jäseniä olisi useampi, vaikka merkittävässä osassa välitysmenettelyistä välitysoikeus koostuu vain yhdestä välitystuomarista. Lisäksi termi on kankea ja vaikeakäyttöinen, minkä vuoksi pelkona on, että käytännössä varsinkin muissa kuin virallisissa yhteyksissä käytettäisiin joka tapauksessa termiä "välitystuomari".

Kansalaiselle, jolle välitysmenettely ei ole entuudestaan tuttu, olisi loogisempaa ja ymmärrettävämpää puhua välitystuomarista, kun kyse on riidan tuomitsemisesta. Sekoittumisvaaraa tuomioistuimen tuomarin kanssa ei ole, sillä terminologiassa ilmenee jo riittävästi erottavia tekijöitä: välitysoikeus ei ole tuomioistuin, ja välitysmenettely on erillinen prosessilaji. Yleiskielessä esiintyy myös muita tuomari-sanon sisältäviä sanoja, kuten erotuomari urheilutapahtumassa, eikä tällaisiakaan termejä ole pidetty ongelmallisina.

Uuden lain seurauksena välitysmenettely irtaantuisi entistä selkeämmin oikeudenkäymiskaaresta ja kotimaisesta siviiliprosessista. Välitystuomarin esteellisyyttä ei enää arvioitaisi oikeudenkäymiskaaren tuomaria koskevien esteellisyyssäännösten mukaan, ja uuden lain 20 §:ssä säädettäisiin välitysoikeuden toimivallasta määrätä tarpeelliseksi katsomansa turvaamistoimi, joka olisi oikeudenkäymiskaaren turvaamistoimiin verrattuna itsenäinen instituutiossa. Välitysoikeus instituutiona irrotettaisiin siten täysin oikeudenkäymiskaaresta erilliseksi.

Korostettakoon lisäksi, että välitysmenettelyssä vaadittujen suoritusten hyväksyminen johtaa siihen, että suoritusvaatimuksen esittäjä saa välitystuomiosta ulosottooperusteen. Ulosottooperusteen hankkiminen tarkoittaa niin kiinteää yhteyttä tuomiovallan käyttöön, että tälläkään perusteella ei ole perusteltua vältellä välitystuomari termin käyttämistä. Pikemminkin juuri sana välitystuomari ilmaisee täsmällisesti, mistä välitystuomarin roolissa on oikeasti kysymys.

¹ Skiljedomare-termiä käytetään mm. Tukholman keskuskauppakamarin välitysmenettelysäännöissä (SCC Arbitration Rules). Samaa termiä käytetään myös Keskuskauppakamarin välitysmenettelysääntöjen ruotsinkielisessä versiossa.

Jos välitysmenettelylain tavoitteena on olla terminologialtaan ja rakenteeltaan yhdenmukainen UNCITRALin mallilain kanssa, ei mallilain "arbitrator"-käsitettä voida suomeksi kääntää käsitteellä "välitysoikeuden jäsen". Mallilain systematiikka perustuu yksittäisiin välitystuomareihin, ei kollegiaaliseen paneeliin joka koostuu jäsenistä. Kun aiemmin vakiintuneesti käytetystä välimies-termistä halutaan perustellusti luopua, toinen jo vakiintunut suomalainen vastine arbitrator-sanalle on välitystuomari.

3. Välitysoikeuden toimivalta ja kokoonpano

SVOY kiittää työryhmää välitysoikeuden toimivaltaa koskevan säännöksen sisällyttämisestä lakiehdotukseen. Välitysoikeuden toimivalta päättää omasta toimivallastaan 4 luvun 18 §:ssä vahvistaa lakiehdotuksen yhdenmukaisuutta mallilain kanssa ja peilaa hyvin kansainvälisesti vakiintunutta *kompetenz kompetenz* -doktriinia. Myös lakiehdotuksessa esitetty poikkeus mallilaista siinä, että asianosaisella olisi välitysmenettelyn aikana mahdollisuus saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi kysymys välitysoikeuden toimivallasta myös silloin, kun välitysoikeus on tehnyt negatiivisen toimivaltaratkaisun, on SVOY:n näkökulmasta tervetullut. Asianosaisen oikeus saattaa välitysmenettelyn aikainen toimivaltaratkaisu tuomioistuimen ratkaistavaksi 30 päivän kuluessa toimivaltaratkaisun antamisesta on mahdollisesti omiaan vähentämään välitysoikeuden toimivaltaan perustuvien kumoamiskanteiden määrää.

SVOY kuitenkin huomauttaa, että kyseinen muutos saattaa myös pitkittää prosessia, erityisesti tuomioistuinten lähtökohtaisesti pitkien käsittelyaikojen myötä. Mikäli tuomioistuin esimerkiksi katsoisi välitysoikeuden positiivisen toimivaltaratkaisun vääräksi vasta sen jälkeen, kun välitysoikeus on jo antanut tuomionsa asiassa, eivät hyödyt mahdollisuudesta saattaa välitysoikeuden toimivalta tuomioistuimen ratkaistavaksi välitysmenettelyn aikana realisoidu käytännössä. Tästä syystä jatkovalmistelussa olisi syytä täsmentää säännöstä siten, että hovioikeuden tulisi käsitellä välitysoikeuden toimivaltaratkaisuja koskevat asiat kiireellisinä.

SVOY kiittää lisäksi lakiehdotuksen 4 luvun 19 §:een otetusta lisäyksestä koskien kolmannen tahon liittämistä asianosaiseksi välitysmenettelyyn ja välitysmenettelyjen yhdistämistä. SVOY kuitenkin kiinnittää lainvalmistelun huomion lakiehdotuksen 3 luvun 13 §:n 2 momentin sanamuotoon, jonka mukaan "[j]os kolmas taho on liitetty asianosaiseksi välitysmenettelyyn 19 §:n mukaisesti, eikä tämä ole päässyt osallistumaan välitysoikeuden jäsenten nimeämiseen, tuomioistuimen on kyseisen asianosaisen hakemuksesta **erotettava** muut kuin tuomioistuimen nimeämät välitysoikeuden jäsenet". Vaikka välitysoikeuden uudelleenmuodostamisen tulee kolmannen tahon liittämisen myötä olla selvä pääsääntö, jotta kaikilla menettelyn osapuolilla olisi mahdollisuus myötävaikuttaa välitysoikeuden muodostamiseen, säännöksen ei tulisi olla ehdoton. Pääsäännöstä poikkeaminen voisi olla perusteltua, jos liitettävä osapuoli tähän suostuu tai esimerkiksi tilanteessa, jossa liitettävä osapuoli on menettelyn alkuperäisen osapuolen kokonaan omistama tytäryhtiö. Jotta välitysoikeuden kokoonpanosta saataisiin lopullinen selvyys viivytyksettä, liitettävän asianosaisen noudatettavaksi tulisi säätää lyhyt, esimerkiksi kahden viikon määräaika välitysoikeuden jäsenen erottamista koskevan hakemuksen tekemiseksi tuomioistuimelle. Näistä syistä SVOY ehdottaakin, että lakiehdotuksen 3 luvun 13 §:n 2 momentin ehdoton sanamuoto muutettaisiin seuraavasti: "[j]os kolmas taho on liitetty asianosaiseksi välitysmenettelyyn 19 §:n mukaisesti, eikä tämä ole

*päässyt osallistumaan välitysoikeuden jäsenten nimeämiseen, tuomioistuimien voi kyseisen asianosaisen hakemuksesta **erottaa** muut kuin tuomioistuimen nimeämät välitysoikeuden jäsenet. Hakemus on tehtävä 2 viikon kuluessa siitä kun kyseinen asianosainen on liitetty asianosaiseksi välitysmenettelyyn."*

Ehdotettu muutos antaisi tuomioistuimelle harkintavaltaa arvioida tapauskohtaisesti, onko välitysoikeuden kokoonpanon muuttaminen tarpeellista ja oikeasuhteista. Tuomioistuimien voisi tällöin ottaa huomioon useita keskeisiä seikkoja, kuten menettelyn edistymisvaiheen, kolmannen tahon liittämisen ajankohdan sekä mahdolliset haitat, joita välitysoikeuden kokoonpanon muuttamisesta aiheutuisi käynnissä olevalle menettelylle.

Nykyisessä muodossaan automaattinen erottamisvelvollisuus voi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin erityisesti tilanteissa, joissa menettely on jo edennyt pitkälle ja välitysoikeudelle on muodostunut perusteellinen käsitys asiasta. Tällöin uuden välitysoikeuden perustaminen merkitsisi huomattavaa viivästystä, lisäkustannuksia sekä jo tehdyn työn osittaista hukkaan heittämistä.

4. Turvaamistoimet

Lakiehdotuksen perusteella välitysoikeudelle annettaisiin lakiin perustuva toimivalta määrätä turvaamistoimia. Lakiehdotuksen 4 luvun 20 §:n säännös on olennaisilta osin linjassa mallilain kanssa. Välitysoikeuden ja tuomioistuimen rinnakkainen toimivalta määrätä turvaamistoimia tukee nyt myös hyvin keskuskauppakamarin välitysmenettelysääntöjen mukaisia menettelyjä. Säännöksen sekä sen mahdollistaman turvaamistoimien täytäntöönpanokelpoisuuden myötä suomalainen välitysmenettely vahvistuu entisestään joustavana ja tehokkaana riidanratkaisukeinona, sillä osapuolten ei enää ole välttämätöntä turvautua tuomioistuimeen turvaamistoimien saamiseksi.

Yleisen oikeusjärjestyksen kannalta on ymmärrettävää, että tuomioistuimen tulee erikseen vahvistaa välitysoikeuden määräämä turvaamistoimi täytäntöönpanokelpoiseksi. Tuomioistuimien ruuhkautuneisuus ja pitkät käsittelyajat herättävät kuitenkin huolta siitä, että täytäntöönpanoprosessi voi tehdä turvaamistoimen tarkoituksen tyhjäksi. Kun välitysoikeuden määräämän turvaamistoimen täytäntöönpanoa koskevat asiat on keskitetty yksinomaan Helsingin hovioikeuteen, herää perusteltu kysymys siitä, onko ko. tuomioistuimella riittävät resurssit käsitellä näitä luonteeltaan kiireellisiä asioita niiden edellyttämällä nopeudella ja joustavuudella. Turvaamistoimien tehokkuus perustuu olennaisesti siihen, että ne voidaan panna täytäntöön viipymättä.

Mikäli täytäntöönpanohakemukset ruuhkautuvat yhteen tuomioistuimeen, on olemassa riski, että menettelyn keskittämistä saatavat hyödyt kumoutuvat käsittelyaikojen pidentyessä. SVOY ehdottaa, että lakiesitykseen tulee joko lisätä nimenomainen maininta hovioikeuden velvollisuudesta käsitellä täytäntöönpanohakemukset kiireellisinä tai että hallituksen esityksen perusteluihin vähintäänkin kirjataan, että välitysmenettelyssä määrättyjen turvaamistoimien täytäntöönpanoasiat on käsiteltävä samalla joutuisuudella kuin turvaamistoimiasiain hovioikeudessa yleensäkin.

5. Sähköinen viestintä

Lakiehdotuksessa on huomioitu myös digitalisaation tarjoamat tehostusmahdollisuudet välitysmenettelyn alalla. Kun kirjeenvaihto välitysmenettelyssä tapahtuu nykyään lähtökohtaisesti sähköisesti, on perusteltua, että myös välitystuomion sähköinen tiedoksianto on lakiehdotuksen myötä mahdollista. Erityisesti rajat ylittävissä välitysmenettelyissä, joissa osapuolet voivat sijaita eri puolilla maailmaa, sähköinen tiedoksianto voi lyhentää prosessin kokonaiskestoa merkittävästi verrattuna perinteiseen postitse tapahtuvaan tiedoksiantoon. Tämä säästää sekä aikaa että kustannuksia ja vähentää riskiä tiedoksiantoon liittyvistä viivästyksistä tai epäselvyyksistä.

SVOY pyytää kuitenkin kiinnittämään lain jatkovalmistelussa huomiota lakiehdotuksessa esiintyviin epäjohtonmukaisuuksiin, jotka voivat aiheuttaa tulkintaongelmia käytännön soveltamistilanteissa. Lakiehdotuksen 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan "[s]ähköistä viestintää käytettäessä kirjallinen viesti katsotaan vastaanotetuksi, **kun se on lähetetty vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen tai se on saatavilla välitysoikeuden määräämässä sähköisessä järjestelmässä ja vastaanottaja saa tiedon tästä**". Lakiehdotuksen 5 luvun 24 §:ssä puolestaan todetaan, että "**välitysmenettely tulee vireille sinä päivänä, jolloin vastaaja on saanut vastapuoleltaan kirjallisen ilmoituksen riidan osoittamisesta välitysoikeuden ratkaistavaksi**".

Lakiehdotuksesta ei käy selkeästi ilmi, soveltuuko 1 luvun 2 §:n mukainen sähköisen tiedoksiannon vastaanottamista koskeva sääntely välitysmenettelyn aloittamiseen. Mikäli kyllä, jää epäselväksi, katsotaanko välitysmenettely alkaneeksi siinä vaiheessa, kun ilmoitus välitysmenettelyn aloittamisesta on lähetetty vastapuolelle vai kun ilmoitus saapuu vastapuolelle. Tämä epäselvyys on merkityksellinen erityisesti määräaikojen laskemisen ja vanhentumisen kannalta.

SVOY ehdottaa, että esitöissä selvennetään VML:n 1 luvun 2 §:n soveltumisalaa ja sen suhdetta 5 luvun 24 §:ään. Olisi suositeltavaa, että esitöissä todettaisiin nimenomaisesti, sovelletaanko sähköisen tiedoksiannon vastaanottamista koskevia säännöksiä myös välitysmenettelyn vireille tuloon, ja jos sovelletaan, kumpi vaihtoehto – lähetys vai tosiasiallinen tiedoksisaanti – on ratkaiseva vireille tulon ajankohdan määrittämiseksi.

6. Poikkeuksista välityssopimuksen sitovuuteen

SVOY toteaa vielä yhtyvän työryhmän kantaan siitä, että uuteen lakiin ei tulisi sisällyttää kategorista välityssopimuksen sitomattomuutta tai muita sopimusvapauden rajoituksia työ sopimusten tai sellaisten sopimusten osalta, joissa osapuolena on mikro- tai pienyrittäjä. Työryhmän mietinnön jaksossa 5.1 esitetyt perusteet ovat vakuuttavia ja osoittavat, että nykyinen oikeusjärjestys tarjoaa riittävän oikeussuojan työntekijöille ja mikro- tai pienyrittäjille ilman erillistä asiaa koskevaa sääntelyä.